

نظریه «انسان کامل» در آینه نظریات مستشرقان (لوئی ماسینیون و هانری کرین)

هدی عرب زاده^۱
منوچهر زارعی^۲

چکیده

مفهوم کمال و تعالی انسان در ادبیات عرفانی اسلامی با تعبیر «انسان کامل» بیان شده است. نگاهی به اسامی برخی کتابهای عرفانی مؤید اهمیت این تعبیر است؛ کتابهایی نظیر *انسان کامل* عزیزالدین نسفی. در میان جریانهای عرفانی، نظریه «انسان کامل» در عرفان ابن عربی از اهمیت خاصی برخوردار است. مستشرقان حوزه عرفان اسلامی و ایرانی نیز، که در این بین، مهمترین آرای بزرگان را رصد می کنند در عرضه نظریات خود از پرداختن به این مهم غفلت نکرده اند. در این پژوهش به عرضه و بررسی نظریات مستشرقان درباره «انسان کامل» پرداخته می شود. از میان انبوه مستشرقان به دلیل نظریات خاص دو نفر از اندیشمندان درباره «انسان کامل»، این دو برگزیده شده اند: لوئی ماسینیون و هانری کرین. از آنجا که بین این دو دانشمند به نوعی رابطه استاد و شاگردی برقرار بوده است، بعید نیست نقاط اشتراکی میان نظریات آنان در این باره مشاهده شود ولی از آنجا که حوزه مطالعاتی این دو تفاوتی با هم داشته است، وجود افتراق و تمایز نیز طبیعی به نظر می رسد؛ به عنوان مثال ریشه های متفاوتی که برای نظریه «انسان کامل» مطرح می شود که ماسینیون قائل به وجود ریشه های گنوسی برای آن است در حالی که کرین بر جانب اسلامی آن تأکید بیشتری دارد.

کلیدواژه ها: عرفان اسلامی، انسان کامل در عرفان فارسی، نظریات ابن عربی، نظریات لوئی ماسینیون و هانری کرین.

۱. استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه ولایت ایران شهر hodaarabzadeh@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه ولایت zareimanuchehr@yahoo.com